

AZ ERDŐFELÜGYELET ERDŐVÉDELMI VONATKOZÁSAI

DR. SZIKRA DEZSŐ

Az elmúlt néhány évben tapasztalt jelentős károsítások (nemes nyár, fenyő, tölgy) ismét ráirányították a szakközönség figyelmét az erdővédelem fontosságára, az erdővédelemmel való tudatos foglalkozásra.

Az erdőfelügyeleti munkának mindig is voltak erdővédelmi vonatkozásai. Ezek részben a károk megelőzéséhez, a preventív erdővédelmi eljárások megvalósításához kapcsolódtak, részben pedig a károk számbavételéhez, nyilvántartásához, pénzbeni értékeléséhez és a károk felszámolásához kötődtek.

Erdeink tekintélyes része ma már kultúrökoszisztéma, ezek önszabályozó képessége erősen lecsökkent. A legtöbb erdővédelmi feladat ezekben az állományokban van, mert az élettelen és élő környezet kártételei, kórokozói, ill. károsítói itt érvényesülnek leginkább, ugyanis a korábbi, bevált preventív erdővédelmi eljárások — körültekintő fafajválasztás, célirányos elegyarány kialakítása, megfelelő állományszerkezet elérése, stb. — itt már nem megfelelőek, új technológiák kidolgozása, alkalmazása szükséges.

Emellett azonban elsősorban a domb- és hegyvidéki erdőterületeinken továbbra is jelentős szerep jut a hagyományos, megelőző eljárásoknak.

A főbb erdőfelügyeleti tevékenységek, amelyekben az erdővédelemmel kapcsolatos munkánk érvényesül:

- a megelőző erdővédelmi eljárásokkal kapcsolatosak:
 - erdőtervezés előzetes jegyzőkönyvének felvétele (elsődleges rendeltetések, előhasználatok, erdőfelújítási lehetőségek, károsítások),
 - erdőtervezésben való közreműködés (a tervezési adatok erdőrészletenkénti megbeszélése),
 - éves erdősítési tervek felülvizsgálata (fafaj, elegyarány),
 - telepítési tervek felülvizsgálata, jóváhagyása,
 - befejezett erdősítések ápolási tervének felülvizsgálata,
 - állománynevelési tervek (tisztítás, gyérítés) felülvizsgálata (éves tervek, póttervek, vágáscserék, erdőtervtől eltérő kérelmek),
 - erdősítések, ápolások, erdőnevelési munkák műszaki átvételei és a befejezett erdősítések 5. éves felülvizsgálata,
- pénzügyi leszámolásokkal kapcsolatos feladataink:
 - műszaki átvételek alapján a teljesítmények értékelése (erdősítés, ápolás, tisztítás, nyesés, törzskiválasztó gyérítés),
 - kötelező erdővédelmi munkák leszámolása,
 - vadkárrelhárító kerítések költségeinek leszámolása,
- a károk számbavétele, nyilvántartása, felszámolása:
 - műszaki átvételek (erdősítés, fahasználat) és ezek adatainak üzemtervi nyilvántartásba vétele,
 - fakitermelési tervek, elsősorban póttervek és erdőtervtől eltérő tevékenység

iránti kérelmek felülvizsgálata,

egyedi feladatok (pl. tölgypusztulás felmérése és a főhatóság tájékoztatása).

A Veszprémi Erdőfelügyelőség területén előforduló fontosabb erdővédelmi témák közül csak néhány:

Immissziós károk: mesterséges kibocsátások nyomán keletkező légszennyeződések (gőz, gáz, füst, hamu, stb.). Nagy ipartelepek környezetének gondja (Pét, Fűzfő, Ajka, Inota). A kármegelőzés a kibocsátás megszüntetése lenne, ez azonban számunkra legtöbbször csak illúzió. Súlyosbítja a helyzetet, hogy az érintett terület részben a Balaton üdülőkörzet része. Az erdősítések fafajválasztásánál van gond.

Nagy segítség lenne számunkra a fafajok egyes vegyi anyagokkal szembeni érzékenységének ismerete. Sajnos ezzel az „Erdővédelmi műszaki irányelvek” sem foglalkozik. E téren még a nemesítőktől várhatunk segítséget rezisztens fajták létrehozásával.

Allattartásból eredő károk: a legeltetésből származó rágás- és taposási károk nőttek mióta gazdálkodói hatáskörbe került annak eldöntése, hogy erdőben hol lehet legeltetni. Ezek a károk elsősorban a mezőgazdasági szektort érintik. Szaporodott a faállomány alatti állattartás is. Vannak legális és illegális telepek. Az utóbbiak az említett jogszabály félremagyarázásával jönnek létre. E, rövidebb időtartamúra tervezett igénybevétel azzal számol, hogy az állatok levonulása után az erdő tovább él és hasznosul. Az esetek zömében azonban idő előtti véghasználat szükséges. Gond a szakosított állattartó telepek hígtrágya-elhelyezése. Termőhelyfeltárás és komoly műszaki tervek alapján végzett hígtrágya öntözés nyomán is rendszerint tönkre megy az állomány. Ez azonban a gazdálkodót alig zavarja, mert számára ezen erdők sorsa sokadrendű az állattartó telep gondjai mellett. Még nagyobb a baj amikor a gazdálkodó illegálisan hordja erdőterületre a hígtrágyát és csak az állomány kipusztulásakor derül ki mindez.

Vadkárok: az „Erdővédelmi műszaki irányelvek” e témával nem foglalkoznak, mégis beszélni kell róla, mert erdősítéseink eredményességét döntően befolyásolja. Néhány észrevétel ezzel kapcsolatban:

- az emelkedő szarvas és vaddisznó teríték ellenére a vadkárosítás csökkenése nálunk nem tapasztalható;
- a vadkárrelhárító kerítések mennyisége évről évre nő, karbantartásuk egyre nagyobb gond, ez megmutatkozik a kerítésen belüli vadlétszám növekedésében, ami helyenként megkérdőjelezi a kerítés létjogosultságát;
- nő a kerítésen kívüli állományok igénybevétele, jól jelzi ezt, hogy a jelentősebb károkozások az állományok magasabb kora felé is kitolódnak, a rudas állományok tönkretétele sem ritka;
- olyan fafajok (cser, akác) is jelentős kárt szenvednek, amelyeket korábban nem kellett védeni, ma már túl sok értékes fafajjal végrehajtható erdősítéstről kell lemondani, illetve kevésbé értékessel kell végrehajtani;
- a 4. éves új vadgazdálkodási üzemtervek nem hoztak jelentős változást a gazdálkodásban. Legalizálnak egy igen magas vadlétszámot, mert az üzemtervben etetésre előírt takarmányt képtelenség feletetni. De ha ez megtörténne is, ilyen létszámú valállomány továbbra is érzékeny erdőgazdasági károkat okoz. *Ha előbbre akarunk jutni az erdő- és vadgazdálkodás összhangjának megteremtésében feltétlenül meg kell oldani a vadgazdálkodás hatékony felügyeletének jogi és tárgyi, valamint az erdei vadkár térítésének pénzügyi és jogi feltételeit.*

Tő-, törzs- és újulatsérülések: ez azért fájó gond a gyéritésekben, és fokoza-
tos felújítógázásokban, mert ezt mi okozzuk magunknak. A termelékenység
növelésének igénye minden más szempontot félresöpört. Nagy gépek, szállítás
közelítés, a legeslegrövidebb közelítési nyomvonal, a szinte egész évi egyenle-
tes termelés odáig jutott, hogy vannak olyan értékes állományok, ahol a sé-
rülések aránya 30—70%-ot tesz ki. Sajnos már tapasztaljuk — a gazdálkodó-
val együtt — a korábbi hasonlóan végzett műveletek „eredményét”, a legvas-
tagabb törészek tűzifába kerülését. *A jelenlegi helyzeten úgy érzem már csak
szankcionálással lehet segíteni.*

Egészségügyi termelések: erdővédelmi szempontból szükséges lenne a száraz,
pusztuló fák (fertőzési góccok) azonnali kitermelése (főleg a „tölgypusztulás”
után), de viharkár, vagy hótörés után a gazdálkodónak is érdeke, hogy a fa-
anyag még megfelelő műszaki állapotban kerüljön ki.

Ennek ellenére a munkaerőhiány, meg a kitermelés alacsony termelékeny-
sége miatt az eü. termelések mennyisége egyre csökken és csak egy-egy nagy
káresemény felszámolására korlátozódik. *Az erdő ilyen értelmű „karbantartá-
sa” gyakorlatilag megszűnt, ezért erdeink egy része elhanyagolt, rossz benyo-
mást kelt.*

Természetesen még számos témát kellene — lehetne felvetni, de erre a szűk
terjedelem miatt nincs lehetőség.

Magyarország erdeinek több, mint harmada nem erdőgazdasági kezelésben
van. E területen az erdőfelügyeletnek jelentős szaktanácsadási szerepe is van
és e területről erdővédelmi információ sem kerül az erdővédelmi figyelő-jelző
szolgálathoz. *Szükségesnek tartom itt az erdőfelügyelet szerepének növelését.*
Ez viszont megköveteli az erdőfelügyelők erdővédelmi ismereteinek tovább-
képzésen való felfrissítését és kiegészítését, továbbá erdőfelügyelőségként
egy-egy erdővédelmi szakmérnök kiképzését vagy felvételét. *Ez biztosíthatná,
hogy az erdőgazdasági adatokat kiegészítve teljeskörű és szakszerű kárfelvét-
el valósuljon meg. Célszerű lenne ennek számítógépes adatfeldolgozását is
megoldani.* Ez hasznos lenne a kutatás, a jelzőszolgálat, a gazdálkodók és az
irányítás számára is.

Az elmúlt években azt tapasztaltam, hogy a figyelő-jelző szolgálat kiadvá-
nyában a területünkre vonatkozó adatok nem egyeznek a mi nyilvántartása-
inkkal. *Célszerű lenne e két nyilvántartás egyezőségét biztosítani a jövőben.*
Egy ilyen — fentebb vázolt — teljeskörű kárfelvétel szükségessé tenne egy
általánosan használható kárbecslési útmutatót, amelynek része lehetne az er-
dei vadkárbecslési útmutató is.

Záró gondolatként megjegyzem, hogy mind a szakemberek, mind a kívül-
állók körében *fokozni kell az erdővédelmi propagandát* és ebben is jelentős
szerepe lehetne a jövőben az erdőfelügyeletnek.

A lapban megjelent tanulmányok szerzői: dr. Agfalvi Imre ny. erdőrendezési fel-
ügyelő, Szombathely; Besenyei János az Egri Erdőfelügyelőség igazgatója; Czebei
Sándor a Balatonfelvidéki EFAG vezérigazgatója, Keszthely; Gáspár-Hantos Géza
igazgatóhelyettes, ERSZ, Budapest; Halász Gábor osztályvezető, ERSZ, Budapest;
Hyyärinen, E. R. finn erdőmérnök; Nagy Miklós a Veszprémi Erdőfelügyelőség
igazgatója; dr. Papp Tivadar üzemtervezési irodavezető, Pécs; Rada Antal osztály-
vezető, EFH, Budapest; Soós Zoltán osztályvezető, EF, Kecskemét; dr. Szentgyörgyi
András: főosztályvezető, EFH, Budapest; dr. Szikra Dezső erdőfelügyelő, Veszprém;
dr. Váradi Géza hivatalvezetőhelyettes, EFH, Budapest; Varga Béla osztályvezető,
Mátrai EFAG, Eger.